

ONTWIKKELSTRATEGIE STEDELIJKE REGIO BREDA - TILBURG

Samen bouwen aan het goede nest

DIEPER PAARS, WARMER ROOD, RIJKER GROEN, ROBUUSTER BLAUW

JULI 2023

De stedelijke regio
Breda - Tilburg

00 De achtergrond

De ontwikkelstrategie SRBT die nu voor u ligt is een gezamenlijk toekomstperspectief op de ontwikkeling van de stedelijke regio Breda - Tilburg. In de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT), werken sinds 2020 negentien gemeenten, vier waterschappen, de provincie Noord-Brabant en het Rijk samen aan de opgaven in de fysieke leefomgeving.

De gemeenten die de SRBT vormen zijn: Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Tilburg, Waalwijk en Zundert. De betrokken waterschappen zijn de Brabantse Delta, De Dommel, Aa en Maas en Rivierenland.

De stedelijke regio Breda – Tilburg is een regio omdat onze inwoners het netwerk van onze kernen dagelijks gebruiken voor wonen, werken, voorzieningen en recreatie. Omdat het gedrag van de inwoners van de negentien gemeenten vooral tussen deze gemeenten plaatsvindt. Het verplaatsingspatroon, sociaal en economisch gemotiveerd, toont dat we in gedrag een regio zijn. Op elkaar gericht, gebruikmakend van elkaars voorzieningen vormen we een hecht daily urban system.
Met deze ontwikkelstrategie werken we aan het verbreden van de welvaart mede door het beter benutten en versterken van dit daily urban system. Daarmee heeft de samenwerking aan de fysieke opgaven een sterke wisselwerking met de sociaal-maatschappelijke opgaven in de regio. En evenzeer in de wisselwerking tussen ‘stad’ en ‘land’; mede daarom vervullen de dorpenstrategieën een onmisbaar onderdeel van deze ontwikkelstrategie. We doen dit aan de hand van een integrale visie op de kernwaarden, opgaven en ontwikkelprincipes van de regio, evenals strategieën om die tot uitvoering te brengen. Vanwege het gedrag in onze regio, maar evenzogoed voor onze positie en relaties buiten deze regio.

Daily Urban System
Verplaatsingen

Bron: ODIN 2004-2018

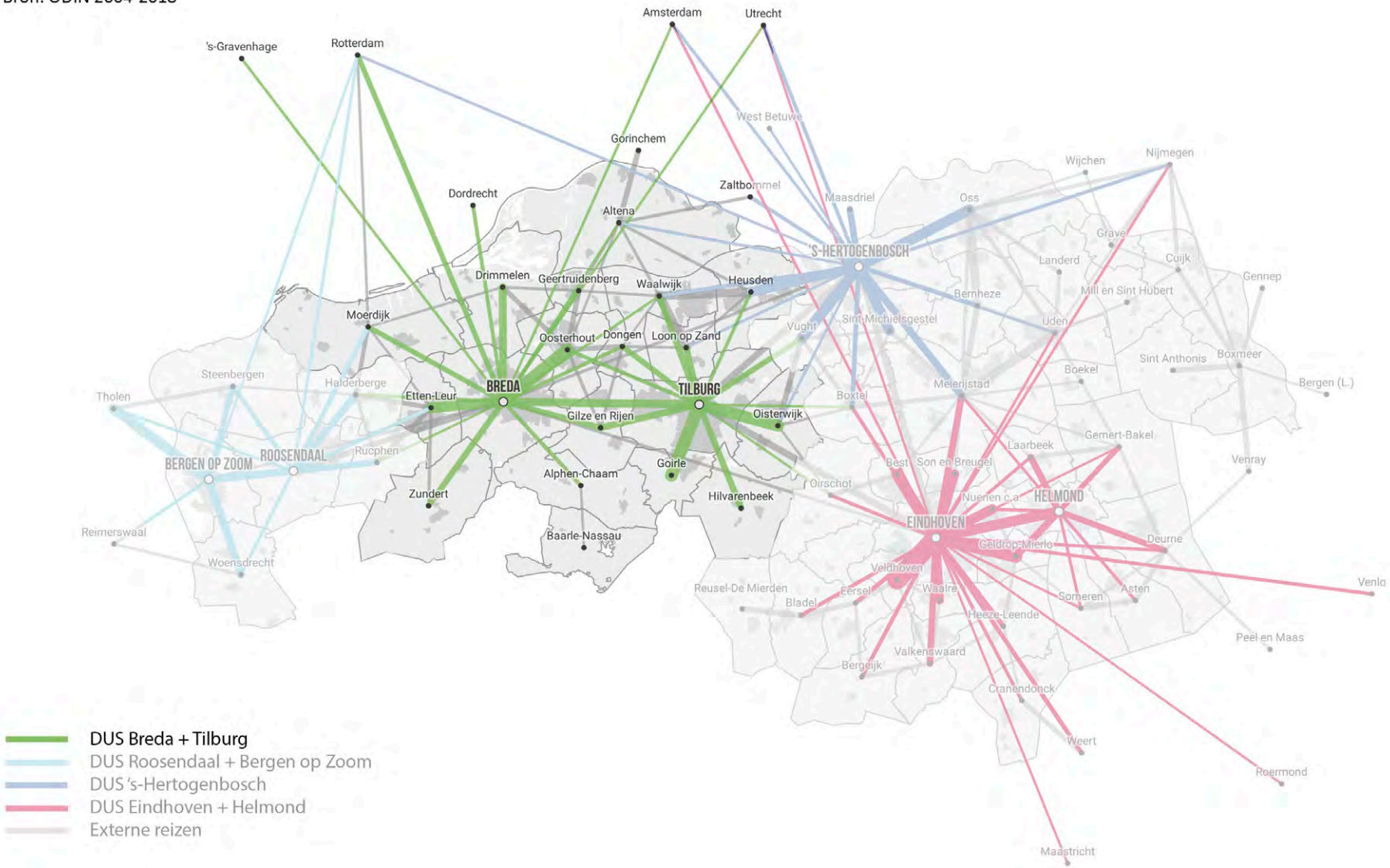

Afbeelding van het daily urban system van de regio, een verbeelding hoe onze inwoners zich verplaatsen door de regio

Voor partners in onze samenwerking vertegenwoordigt het opstellen van deze ontwikkelstrategie dan ook een grote en belangrijke stap, waarmee de regionale samenwerking bestendigd en verder geïntensiveerd kan worden.

Maar een eerste stap is het zeker niet. De samenwerking op de schaal van de SRBT kende een start met de uitwerking van de Ruimtelijk- Economische Agenda West-Brabant en Hart van Brabant 'Smart Verbonden' in 2017. Deze samenwerking werd opgevolgd door een succesvolle uitwerking van de Regiodeal Midden- en West-Brabant 'Makes and Moves' in 2019. Deze vruchtbare samenwerking in het economisch domein riep vanuit beide centrumsteden bestuurlijk de vraag op naar een bredere samenwerkingsagenda. De basis voor die bredere agenda werd gevonden in het proces van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Toen in dat verband een regionale verstedelijkingsstrategie voor stedelijk Brabant uitgewerkt moest worden, is besloten daarbij de schaal van de stedelijke regio Breda-Tilburg als vertrekpunt te nemen. Dat betekende (in november 2020) de formele verankering van de SRBT in het nationaal ruimtelijk beleid. Deze beweging werd geschraagd door het opstellen van Regionale Investeringsagenda's voor de regio Breda en de regio Hart van Brabant, die als bouwsteen dienden voor een op te stellen verstedelijkingsakkoord voor de Stedelijke Regio Breda - Tilburg. Inmiddels zijn de verstedelijkingsakkoorden voor de afzonderlijke stedelijke regio's vervangen door de uitwerking van één Ontwikkelperspectief NOVEX Stedelijk Brabant. Parallel aan die uitwerking is gewerkt aan de Ontwikkelstrategie SRBT als bouwsteen voor en regionale uitwerking van het Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant en als basis voor afspraken met Rijk, provincie, waterschappen en regio.

Uiteindelijk heeft dit proces geleid in mei 2022 tot een concept-ontwikkelstrategie (toen nog "verstedelijkingsstrategie" geheten). Deze is in de daarop volgende periode veelvuldig bestuurlijk besproken in de regio zelf evenals met provincie en rijk. Daarnaast is er een intensief ambtelijk traject van specialistische themasessies gestart, waarin we langs de individuele thema's (zoals landschap en bodem, dorpenstrategie, klimaat en energie) met gesprekspartners uit de steden, middelgrote kernen, en dorpen de ontwikkelstrategie hebben verdiept en verrijkt. Het stuk wat nu voorligt is het resultaat van deze gesprekken.

De ontwikkelstrategie verbeeldt daarmee de integrale hoofdkoers die wij als regio willen varen. Het is daarmee ook onze gespecificeerde inzet voor NOVEX Stedelijk Brabant en belangrijke bouwsteen voor het te ontwikkelen ruimtelijk voorstel en arrangement, waarin de processen van BPLG (en NPLG), RE(K)S en PMIEK en Verstedelijking samen worden gebracht in een integrale strategische afweging op de ruimtelijke hoofdkeuzes die we moeten maken. Zo fungeert de ontwikkelstrategie als onderlegger en meetlat voor afspraken; onderling, en met provincie en Rijk.

Dat betekent niet dat ons toekomstperspectief nu “af” is. Integendeel. Middels versnellingstafels wordt thans de woondeal SRBT uitgevoerd, wat tot nieuwe inzichten en bijstellingen kan leiden. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor het multimodale mobiliteitspakket dat momenteel wordt uitgewerkt en de koers van de SRBT op dit thema verder laadt. En in een aantal gemeenten in de regio worden Omgevingsvisies opgesteld of afgerond; ook die lokale keuzen en inzichten kleuren de regionale koers verder in. Daarom is dit koersdocument een eerste, maar bovenal voortschrijdend, en dynamisch figuur.

Het opstellen van deze ontwikkelstrategie is een grote en belangrijke stap, en we zijn trots dat we die hebben kunnen nemen. Maar het is uitdrukkelijk een stap naar een volgende fase in onze regionale samenwerking, waarin juist nog heel veel te doen is. We zien ernaar uit om als regio, met onze publieke en met private partners samen te werken aan een groene, gezonde en inclusieve regio.

Graag bieden wij deze Ontwikkelstrategie SRBT aan voor het gesprek in de regio, met uw besturen, uw colleges, uw raden, uw staten.

Bestuurlijk Overleg SRBT,
juli 2023.

Inhoudsopgave

00 De achtergrond 3

01 De SRBT 8

1.1 De conditie 8

1.2 De urgentie 14

1.3 De kernwaarden 18

1.4 De kaart 21

02 De opgaven 22

2.1 Meer brede welvaart verdeeld over stad én land 24

2.2 Benutten van de kracht van het Brabantse mozaïek 26

2.3 Slim motorblok van Noord-Brabant en Nederland 28

2.4 Transitie naar duurzame warmte en energie en circulaire economie 29

2.5 Woningbouw inzetten als hefboom 31

2.6 Bereikbaar blijven 35

03 De ontwikkelprincipes 37

3.1 Bodem- en watersystemen zijn sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen 38

3.2 Realiseren, faciliteren en stimuleren van interactie milieus en innovatie 40

3.3 De juiste woning op de juiste plek 42

3.4 Versnellen mobiliteitstransitie en vergroten nabijheid 45

3.5 Groen en voorzieningen groeien mee met verstedelijking 47

04 De inzet 49

4.1 Bodem en Water 51

4.2 Economie 53

4.3 Netwerken en energiesysteem 57

4.4 Wonen 61

4.5 Multimodale mobiliteitsaanpak 67

4.6 Voorzieningen, leisure en landschap 73

05 De aanpak 75

5.1 Meervoudig samenwerken in en aan de SRBT 76

5.2 Sturen op het systeem, uitvoeren op de opgaven 80

5.3 Stimuleren, investeren en programmeren 83

5.4 Organiseren van besluit- en uitvoeringskracht SRBT 84

Lijst van gebruikte afkortingen 86

06 Bijlagen 87

Bijlage 1 - Toelichting woningaantallen in de SRBT 87

Bijlage 2 - Verkenning voor een nieuw perspectief voor het landschap en de landbouw 87

Bijlage 3 - Kwantitatieve verkenning economie 87

Bijlage 4 - Klimaatonderlegger en Watersysteemkaart 87

Bijlage 5 - Prioriteiten, Afwegingsprincipes en Voorkeursvolgorde verstedelijking in de NOVI 87

01 De SRBT

1.1 De conditie

De opbouw

De SRBT ligt op de overgang van zand naar klei, van de hoge zandgronden naar het rivierengebied met een afwisselend beekdalenlandschap met heidevelden, open landbouwgebieden, coulisselandschappen, bossen, zandlandschappen en oude cultuurlandschappen.
De basis van dit landschap wordt gevormd door twee landschapssystemen: De Delta en Het Zand, elk compartiment heeft sterke eigen verschillende kwaliteiten en eigen systemen. De Delta bestaat grofweg uit Zeeklei, estuarium, inundatie veen en rivieren. Het zand bestaat uit beekdalen en zandruggen met bossen.

Kenmerken Stedelijke regio Breda – Tilburg

- 1 miljoen inwoners op 40 x 40 km
- 1 provincie, 2 subregio's, 4 waterschappen, 19 gemeenten
- 2 universiteiten, 3 hogescholen, diverse ROC's
- 2 topziekenhuizen
- Internationaal verbonden via zeehaven Moerdijk, HSL-spoornetwerk, weg en buis
- Uniek profiel van kennis en toepassing op raakvlak technologie & maatschappij
  Human Centered Innovation
- Veel MKB in Maakindustrie en Logistiek (6e economie van NL)
- Aantrekkelijk gevarieerd landschap op de overgang van zand naar klei
- Rijkdom aan nationale parken
  Biesbosch, Loonse en Drunense Duinen, Van Gogh i.o.
- Recreatie, leisure en erfgoed van wereldklasse
  Efteling, Beekse Bergen, Zuiderwaterlinie

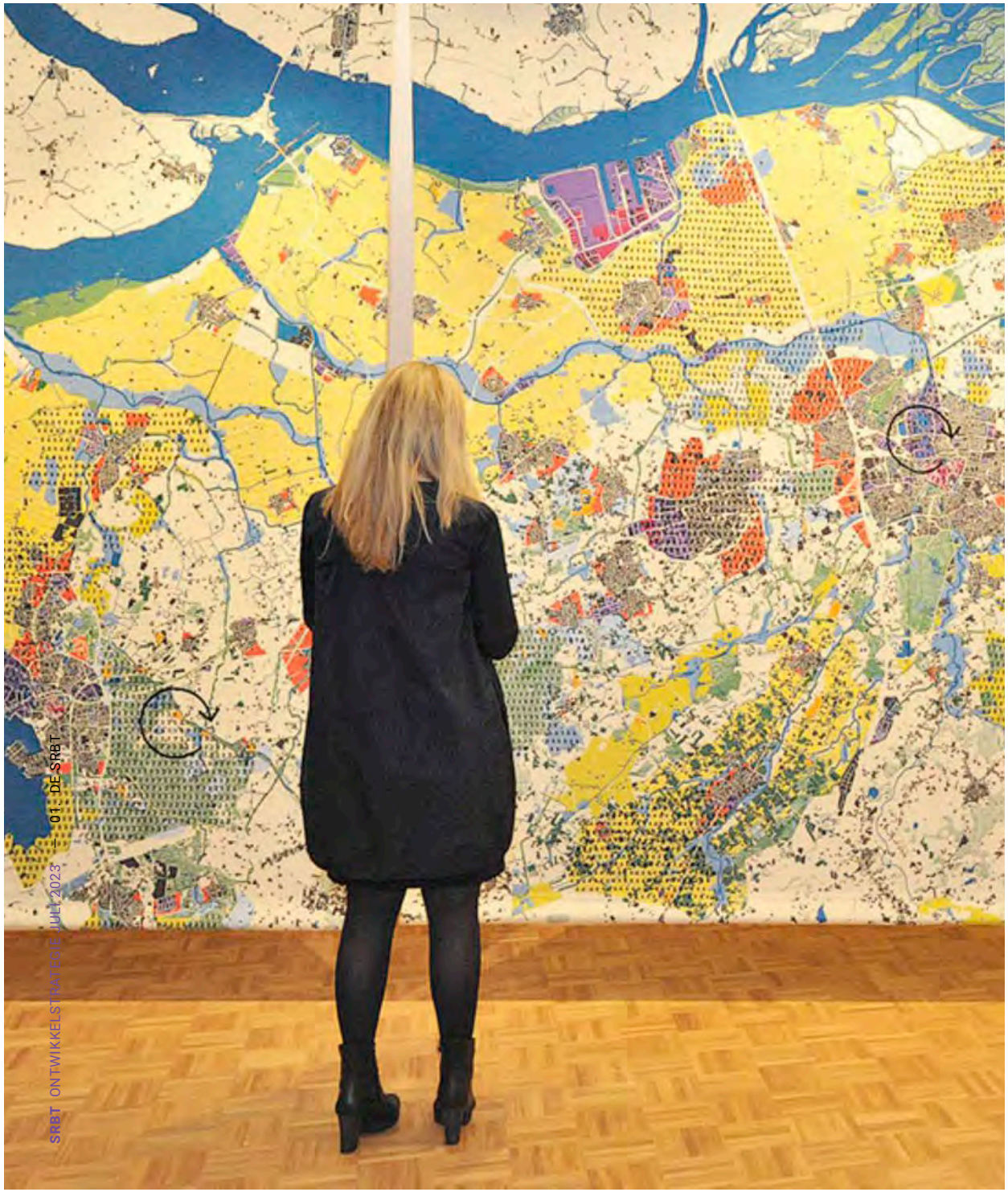

In dit groen-blauwe mozaïek ligt een mozaïek aan buurtschappen, dorpen, middelgrote steden en steden. Deze afwisseling van woonmilieus en landschappen biedt de SRBT een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat. De twee bruisende grote steden, de vitale middelgrote woon- en werksteden, en de prettige dorpen hebben allemaal hun eigen kracht en identiteit. De regio beslaat een oppervlakte van 40 x 40 kilometer en heeft circa 1 miljoen inwoners. In dit speelveld vormen we als SRBT steeds sterker één maatschappelijk en economisch onderling verbonden geheel; een daily urban system, een gebied waarbinnen de belangrijkste dagelijkse verplaatsingen (wonen-werken, onderwijs/studie, sport, ontspanning, bezoek aan voorzieningen) van inwoners van onze regio zich concentreren. Ofwel: één onderling verbonden stedelijke regio.

Onze Nationale Parken van de Biesbosch, de Loonse en Drunense Duinen en het Van Gogh Nationaal Park in oprichting geven daar binnen ruimte aan een gezonde, veerkrachtige natuur in samenhang met de mogelijkheid om die te beleven. Met de Efteling, de Beekse Bergen, onze historische steden en de Zuiderwaterlinie biedt de SRBT een aantal tot de verbeelding sprekende grootschalige recreatiemogelijkheden—naast een veelheid van meer kleinschalige vormen van “slow leisure”.

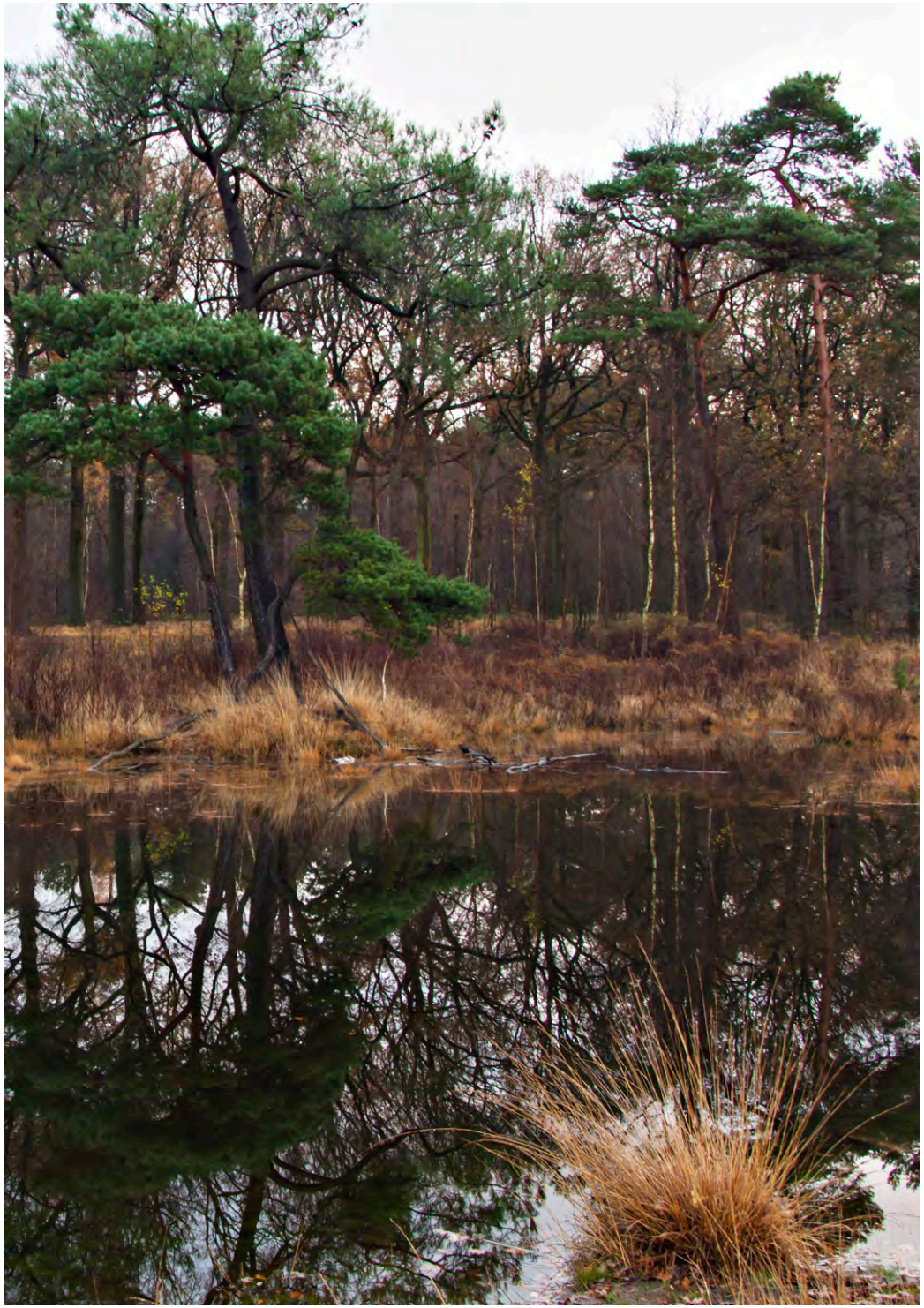

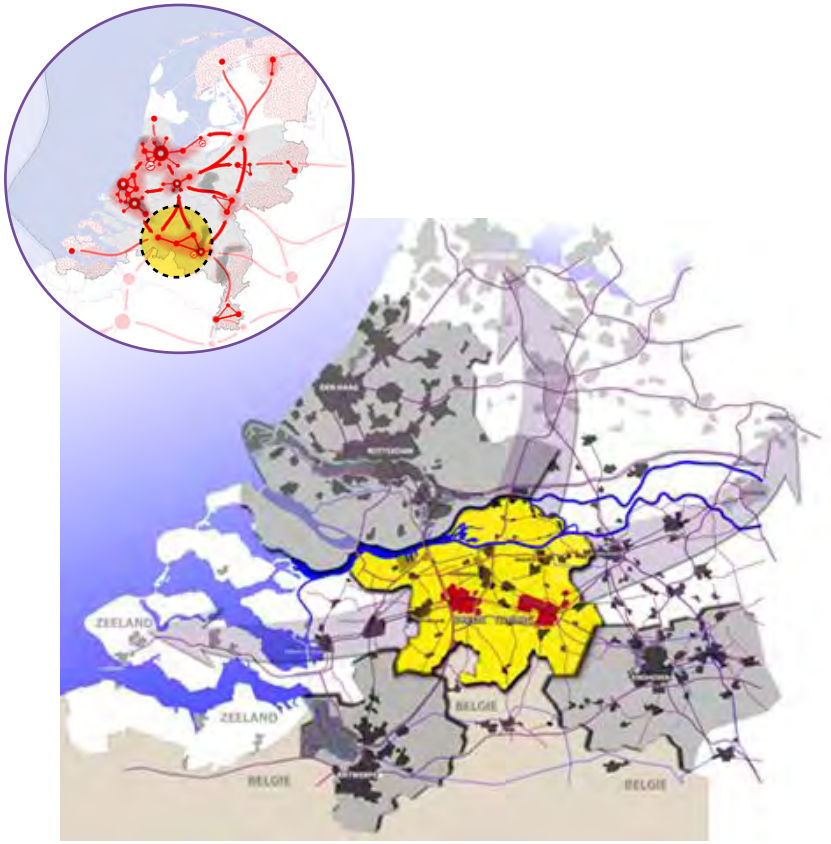

De positie

De SRBT is, via de weg, via rail, via water en middels buisleidingen, in alle windrichtingen verbonden met andere stedelijke regio's in binnen en buitenland. De westzijde van de regio is onderdeel van de corridor Antwerpen – Rotterdam en Amsterdam – Brussel – Parijs. De oost-westas vormt de verbinding tussen de zeehaven gelieerde industrie en toegepaste mensgericht economie en kennis in de SRBT en Brainportregio Eindhoven, en de industrie van het Limburgse Chemelot en het Duitse Ruhrgebied. Hiermee heeft de SRBT een strategische positie en een hoogwaardig vestigingsklimaat voor nationaal en internationaal opererende bedrijven.

Met het HSL station in Breda is de SRBT onderdeel van het Europese hoge snelheid spoornetwerk. In Breda sluit dit hoge snelheidsnetwerk, via Tilburg en Eindhoven, aan op het internationale spoornet naar het Ruhrgebied. Dit versterkt de SRBT als knooppunt voor economische activiteiten en ondersteunt het uitbouwen van het technologisch profiel.

De combinatie van de strategische ligging in het infrastructuur netwerk, de positie tussen de wereldhavens van Rotterdam en Antwerpen, centrale steden en over de kernen verspreide bedrijfsactiviteiten maakt dat de economie zich langs een groot aantal sporen heeft ontwikkeld tot de zesde economie van Nederland (samen met Eindhoven vormt de SRBT zelfs de tweede economie van Nederland).

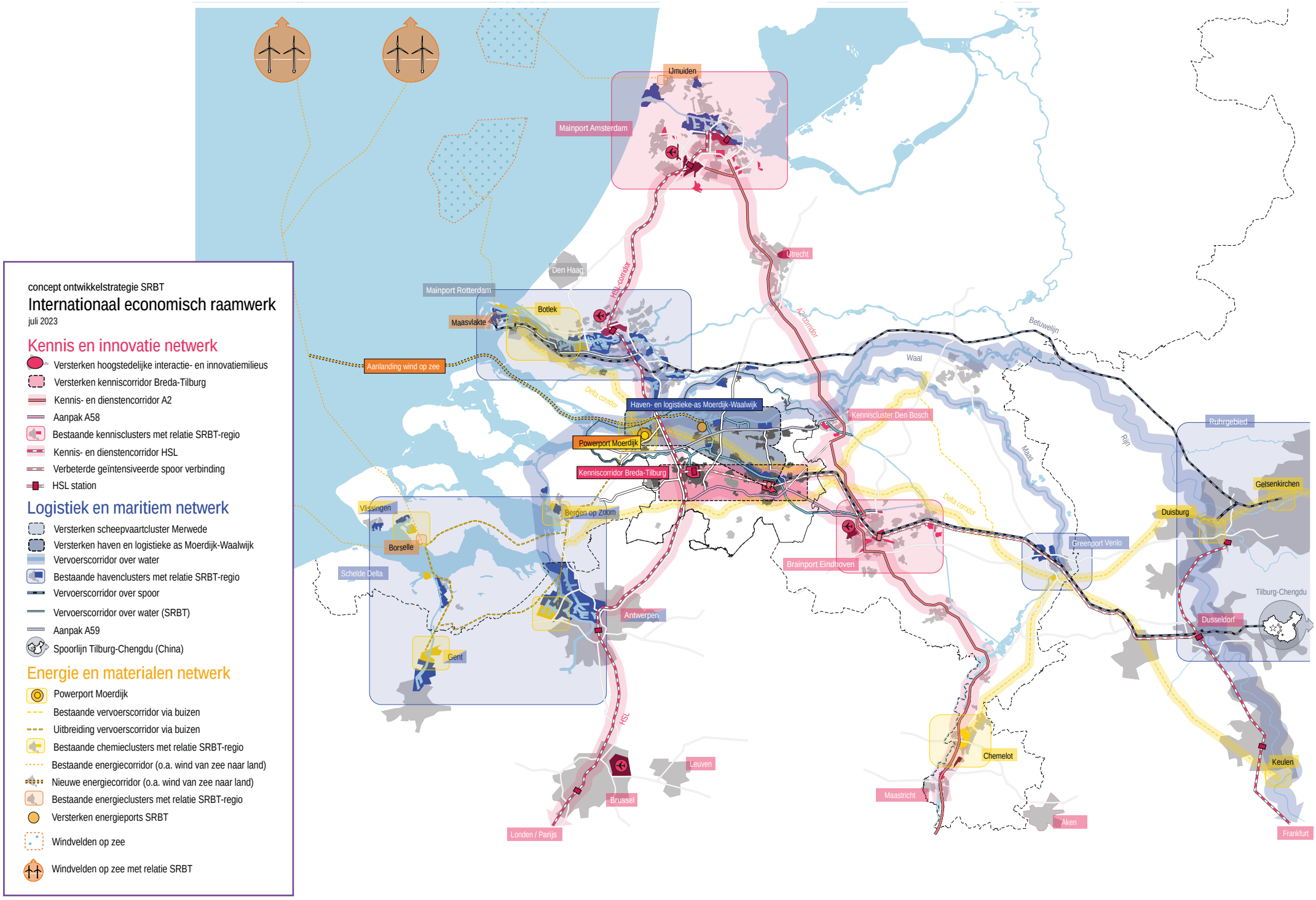
concept ontwikkelstrategie SRBT
Internationaal economisch raamwerk
juli 2023
Kennis en innovatie netwerk
Versterken hoogstedelijke interactie- en innovatiemilieus
Versterken kenniscorridor Breda-Tilburg
Kennis- en dienstencorridor A2
Aanpak A58
Bestaande kennisclusters met relatie SRBT-regio
Kennis- en dienstencorridor HSL
Verbeterde geïntensiveerde spoor verbinding
HSL station
Logistiek en maritiem netwerk
Versterken scheepvaartcluster Merwede
Versterken haven en logistieke as Moerdijk-Waalwijk
Vervoerscorridor over water
Bestaande havenclusters met relatie SRBT-regio
Vervoerscorridor over spoor
Vervoerscorridor over water (SRBT)
Aanpak A59
Spoorlijn Tilburg-Chengdu (China)
Energie en materialen netwerk
Powerport Moerdijk
Bestaande vervoerscorridor via buizen
Uitbreiding vervoerscorridor via buizen
Bestaande chemieclusters met relatie SRBT-regio
Bestaande energiecorridor (o.a. wind van zee naar land)
Nieuwe energiecorridor (o.a. wind van zee naar land)
Bestaande energieclusters met relatie SRBT-regio
Versterken energieports SRBT
Windvelden op zee
Windvelden op zee met relatie SRBT
IJmuiden
Mainport Amsterdam
Utrecht
Den Haag
Mainport Rotterdam
Botlek
Maasvlakte
Aanlanding wind op zee
HSL corridor
A2 corridor
Betuwelijn
Waal
Delta corridor
Haven- en logistieke-as Moerdijk-Waalwijk
Powerport Moerdijk
Kenniscorridor Breda-Tilburg
Kenniscluster Den Bosch
Rijn
Maas
Ruhrgebied
Gelsenkirchen
Duisburg
Vlissingen
Borselle
Bergen op Zoom
Schelde Delta
Greenport Venlo
Brainport Eindhoven
Tilburg-Chengdu
Dusseldorf
Antwerpen
Gent
HSL
Leuven
Brussel
Londen / Parijs
Chemelot
Maastricht
Aken
Keulen
Frankfurt

Er heeft zich een brede en stevige economische basis gevormd, die uiteenloopt van kennis, leisure en specialistisch maakindustrie tot transport en logistiek via het spoor, het water, de buis en over de weg. De economie van de SRBT heeft vele (inter)nationale betekenissen. Van logistieke activiteiten die voor de e-commerce in heel Nederland van belang zijn, nationale energievoorziening in Moerdijk, voedingsindustrie en bomenteelt met een internationale afzetmarkten in de buitengebieden tot een positie in de high tech industrie van Brabant door de vestiging van toeleveranciers en een cluster dat gericht is op het ontwikkelen van toepassingen van die technologie. Anders dan de Brainport, dat veel meer een op zichzelf staand ecosysteem is, is de SRBT heel sterk in het toepassen en verbinden van technologische innovaties. De SRBT economie kenmerkt zich door een open houding en de bereidheid om nieuwe verbindingen aan te gaan. De (nieuwe) stedelijke milieus van Tilburg en Breda (Kenniskwartier Tilburg en Innovatiedistrict Breda) zijn dan ook typerend voor deze menselijke en verbindende houding.

Daarnaast beschikt de regio over hele specifieke, grote economische clusters die gekoppeld zijn aan de geografische ligging (aan een zeehaven, rivier of kanaal, via rail, aan snelwegen en overslagpunten). Op deze industrieterreinen zien we een ontwikkeling waarbij innovatie en kennis een steeds belangrijkere component worden naast de infrastructurele faciliteiten van deze locaties. De van oudsher gescheiden werelden tussen de zware industrie en de kennisontwikkeling in de steden bestaat niet langer, een nieuwe verhouding dient zich aan.

De SRBT zet met haar economische profiel in op een leidende positie op drie *pieken* binnen haar brede economische palet:

- ons unieke profiel van kennis en kunde op het gebied van toegepaste, mensgerichte digitale technologieën,
- de positie van de SRBT als logistieke hotspot voor de toekomst en
- een sterke toekomstgerichte circulaire (petro)chemische sector.

1.2 De urgentie

Op het bestaande mozaïek van Brabant is door groei en economische ontwikkeling een nieuw stedelijk Brabant aan het ontstaan. De SRBT is daar een belangrijke, centrale schakel in en wil daar sterk aan bijdragen. Naast het traditionele Brabantse beeld van “boeren, kerk en industrie” heeft zich de afgelopen decennia een ander Brabant ontwikkeld. Dat is urbaan, creatief, hightech, bruisend. De stedelijke regio’s van Eindhoven, ’s-Hertogenbosch, Breda en Tilburg zitten midden in een energieke stedelijke ontwikkeling.

Dat gaat niet zonder slag of stoot: het knelt in de ruimte en we ervaren dat de systemen die we hebben opgebouwd (bijv. mobiliteit, energie, landbouw, woningmarkt) geen antwoord meer geven op urgente vraagstukken van nu. In de samenleving zijn de woningmarktcrisis, de stikstofcrisis, de grote opgaven op het gebied van energie en klimaat vrijwel dagelijks in het nieuws en als gevolg van de oorlog in Oekraïne zijn we ons bewust geworden van de onze economische kwetsbaarheid als we afhankelijk zijn van de mondiale markt.

De afgelopen decennia heeft onze ruimtelijke strategie ons veel welvaart gebracht maar waar het adagium veelal ‘groei’ en ‘uitbreiden’ was, daar zullen we ons de komende decennia veel meer moeten gaan richten op combineren, transformeren, beter benutten en herinrichten. Doen wat we altijd deden is het vooruitschuiven van problemen. Oplossingen in de toekomst worden daarmee technisch moeilijker te realiseren en vaak veel duurder. Dat geldt zowel voor de mismatch op de huidige woningmarkt, groter wordende kansenongelijkheid, vastlopend verkeer op onze wegenstructuur of opgaven rondom de thema’s klimaat en energie. De volgende ontwikkelingen hebben direct impact op onze dorpen en steden van de SRBT:

- Ook al groeit Brabant en de SRBT in aantal woningen hard, we zullen het in de toekomst vooral moeten doen met de gebouwen, infrastructuur en netwerken die we al hebben. Ruim 90% van de bebouwde omgeving van 2040 bestaat reeds en die gebouwen en straten moeten worden aangepast op de energietransitie en klimaatveranderingen. De opgave is daarom om vernieuwing, groei en verrijking te zien als een investering in de bestaande steden en dorpen.

- Als gevolg van huishoudensverdunning (leefstijlvoorkeur) en vergrijzing (demografie) stijgt het aandeel kleine huishoudens van 1 of 2 personen. Grofweg driekwart van de huidige woningvoorraad bestaat uit eengezinswoningen. Er is dus sprake van een mismatch tussen vraag en aanbod tussen 1 gezinswoningen en een- en tweepersoons huishoudens en dat verschil zal in de komende jaren sterk toenemen. We zien dat na de steden ook in de dorpen deze 'verdunning' in toenemende mate aan de orde is. Getalsmatig kan gesteld worden dat we voldoende woonruimte hebben voor gezinnen maar te weinig voor kleine huishoudens. Dit blokkeert de mobiliteit op de woningmarkt. Een tweede effect is dat deze huishoudensverdunning ook leidt tot verlies aan draagvlak voor voorzieningen in de stad en, steeds manifester, in de dorpen. Afgelopen 50 jaar hebben we onze steden en dorpen uitgebreid maar de bevolkingsdichtheid is fors verminderd. De hefboom van nieuwe woningen kan worden ingezet om mismatch op de woningmarkt te herstellen, de bestaande voorraad toekomstgericht te verduurzamen en het voorzieningendraagvlak te vergroten.
- Eén van de succesfactoren van onze economie is de combinatie van bedenken en maken. We hebben dat jarenlang in onze ruimtelijke planning uitgesorteerd en gescheiden in aparte gebieden en bedrijventerreinen. Internationale voorbeelden tonen aan dat competitieve werkmilieus steeds vaker integrale gemengde stedelijke gebieden zijn. Het versterken van de agglomeratiekracht van de SRBT (en met name Tilburg en Breda) is gericht op het creëren van nabijheid: hogere dichtheid wonen en meer werken en voorzieningen in stedelijk gebied. En dat op een manier zodat de hele regio daarvan profiteert. De industriële clusters in Moerdijk, Oosterhout, Werkendam en Waalwijk, en ook de landbouw en bomenteelt hebben baat bij innovatie en kennisuitwisseling, bij goede opleidingsinstituten en een prettig leefklimaat. De afstanden in de SRBT zijn relatief groot, de opgave is om daar de verbindingen en samenwerkingen te versterken.
- Hogere temperaturen en hevigere regenbuien als gevolg van de klimaatverandering zorgen voor een forse opgave voor de inrichting van stad en land. Hoe voeren we het water af maar raken we het niet kwijt om verdroging tegen te gaan, hoe houden we onze polders waterveilig? Het vraagt een betere systeeminrichting voor water van openbare ruimte in stedelijk gebied tot de

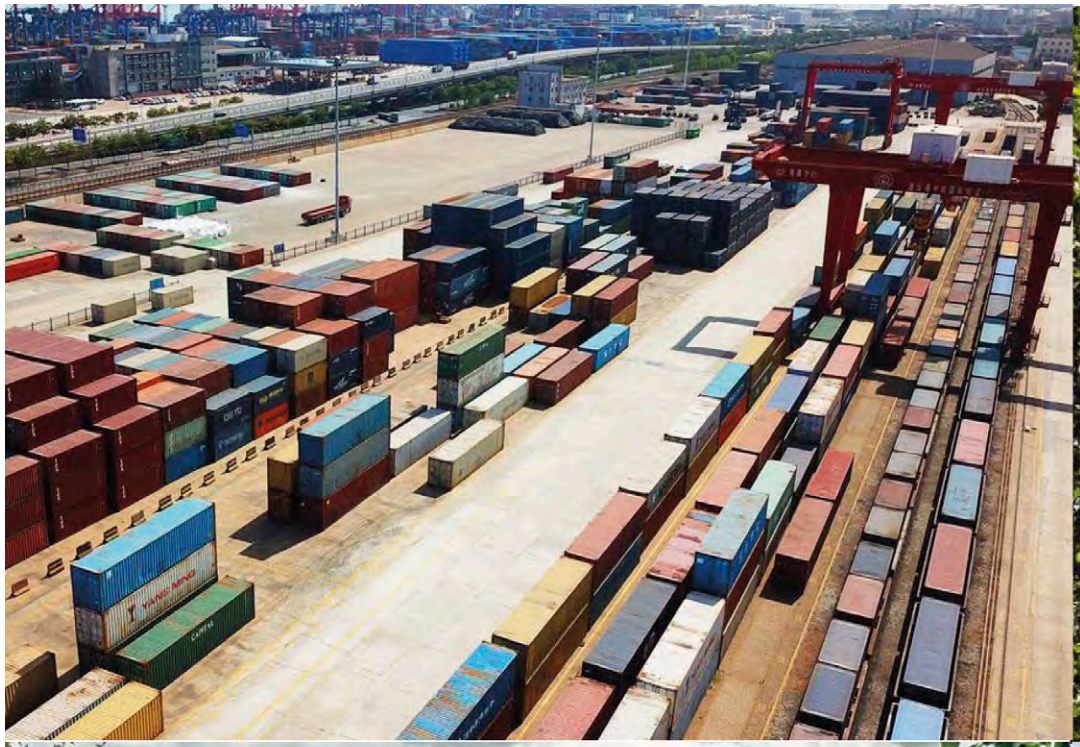

TILBURG UNIVERSITY

beekdalenstructuur die aan de ruimtelijke basis van de SRBT ligt. Het feit dat het watersysteem niet opgeknipt kan worden in losse plekjes en ad hoc maatregelen doet beseffen dat de verbindingen tussen stad en land en de continuïteit van het beekdalensysteem de basis is voor de inrichting.

- Het op autoverplaatsingen gebaseerde Brabantse mobiliteitssysteem is niet duurzaam vol te houden. Het Daily Urban System van de SRBT bestaat voor ruim meer dan de helft uit suburbane kernen. De afstanden tussen die kernen en de stedelijke centra zijn typisch 10-20 km. Deze ruimtelijke ordening leidt tot een hoog autogebruik. De suburbane milieus kennen lage dichtheden en goede auto-ontsluiting. De afstanden buiten de kern zijn te groot voor fietsen. De dichtheden zijn te laag en de afstanden te kort voor concurrerend OV, versterkt door het feit dat maar weinig kernen een station hebben. Een andere factor in dit systeem zijn de werklocaties die, met uitzondering van de (stations)gebieden Tilburg en Breda, gericht zijn op de (snel)wegontsluiting. Goede autoverbindingen maken mogelijk dat mensen in rurale en dorpse gebieden kunnen wonen en tegelijkertijd kunnen profiteren van voorzieningen elders. Dit systeem loopt echter vast en deze ontwikkeling is echter niet eindeloos vol te houden. Verbreding van wegen blijkt in de praktijk vaak maar kort de oplossing terwijl de kosten in verhouding bij iedere aanpassing (door toename van complexiteit) extreem toenemen.

Bovenstaande urgente ontwikkelingen leiden tot het herladen van onze ruimte, om de verhoudingen tussen steden en dorpen opnieuw te wegen en te ordenen, om nieuwe betekenissen toe te voegen aan de omgeving waar de SRBT trots en zuinig op is. Twijfel en crises moeten plaatsmaken voor nieuw elan voor inwoners en ondernemers. Dat vraagt om duidelijke, navolgbare keuzes waarin bewoners van stad, dorp en buitengebied hun belang herkennen en een inspirerend toekomstperspectief. De SRBT kiest daarom voor een brede ontwikkelstrategie waarin – naast de stedelijke ontwikkeling van de grote en middelgrote steden - de leefbaarheid van de dorpen een nadrukkelijk plek krijgt, waarin de transitie van de landbouw, de ecologische kwaliteit en de inrichting van het buitengebied van betekenis is voor de kwaliteit van de steden en vice versa.

1.3 De kernwaarden

In en aan de SRBT werken we gezamenlijk vanuit de volgende drie kernwaarden:

1. Samenkracht: Topeconomie in een toplandschap

In de SRBT werken we aan een sterk en breed vestigings-klimaat. De SRBT heeft de ambitie om de komende twintig jaar op een duurzame manier te ontwikkelen en gezond groeien. Op die manier kan de regio substantiële bijdragen blijven leveren aan de – landelijke, provinciale, regionale en lokale – opgaven op gebied van wonen, werken, mobiliteit, energie, klimaat, water en ondergrond. Dat doen we vanuit de overtuiging dat een topeconomie sterk afhankelijk is van een uitmuntend vestigings- en leefklimaat. Dat klimaat ontstaat door de inzet van de specifieke kwaliteiten van stad en land en door oplossingen van opgaven in het perspectief van de hele SRBT te vinden.

Die integrale benadering, het uitbouwen van onze regio door kwaliteiten en kansen met elkaar te verbinden is een kernwaarde voor de SRBT. Dat gaat over de kwaliteit van water, landschap en natuur te benutten en te versterken. De economie circulair en toekomstbestendig te maken en het unieke profiel van kennis en kunde op het gebied van toegepaste, mensgerichte digitale technologieën verder uit te bouwen. Door de ruimtelijke kwaliteit van stad, dorp en landschap te verhogen en daarmee ook de recreatieve waarde van de regio te versterken. En door samen gericht te investeren in de - voor het daily urban system van de SRBT grote – mobiliteitstransitie, lukt het om meer brede welvaart (zie 2.1) goed over het mozaïek van stad én land te verdelen. Naast ons eigen daily urban system kijken we ook over de grenzen van de regio heen. De economie van de SRBT is in vele opzichten faciliterend en doorslaggevend (energielevering, smart logistics, voedselvoorziening etc), voor andere regio's. We versterken onze strategische internationale schakelpositie in het Stedelijk Netwerk Nederland en de internationale connectiviteit via buis, rail, water en weg.

2. Samen leven: Inclusieve regio

Een tweede belangrijke drijfveer van de SRBT is het nastreven van een inclusieve regio waarin gezondheid en de kansengelijkheid wordt bevorderd en iedereen mee kan doen. Keuzes die we maken sluiten geen groepen of gebieden uit maar zijn gebaseerd op het versterken van het totale daily urban system van de regio. Er is behoefte aan een sterker regionaal economisch ecosysteem, aan een sterkere verbinding tussen kennis en kunde, tussen bedenken, toepassen en doen. We zetten in op het aantrekken en behouden van praktisch en theoretisch talent en ambiëren dat ál onze inwoners profiteren van duurzame verstedelijking in een gezonde omgeving – of ze nu in dorp of stad wonen, een kleinere of grotere beurs hebben. Daarmee dragen we bij aan de brede welvaart in onze regio. En daarmee draagt werken aan de fysieke opgaven in de SRBT bij aan de sociaal-maatschappelijke opgaven van de regio en vice versa.

3. Samen werken: Gedeelde opgave

In de SRBT werken overheden, ondernemers, onderzoekers en omgeving samen aan het bouwen van het goede nest. We doen dat als één samenwerkende overheid: met rijk, provincie, waterschappen en 19 gemeenten. We doen dat met semi-overheden zoals kennis- en onderwijsinstellingen, NS, ProRail en terreinbeheerders zoals Staatsbosbeheer. We werken ook in publiek – privaat verbanden; met bouwende en ontwikkelende partijen, met bedrijven, met particuliere initiatieven van inwoners. Met kennis over én ons bewust van de omgeving waarin we werken. We werken als één regio van en voor de gezamenlijke kwaliteit van 19 gemeenten omdat een sterke regio een gedeeld belang is.

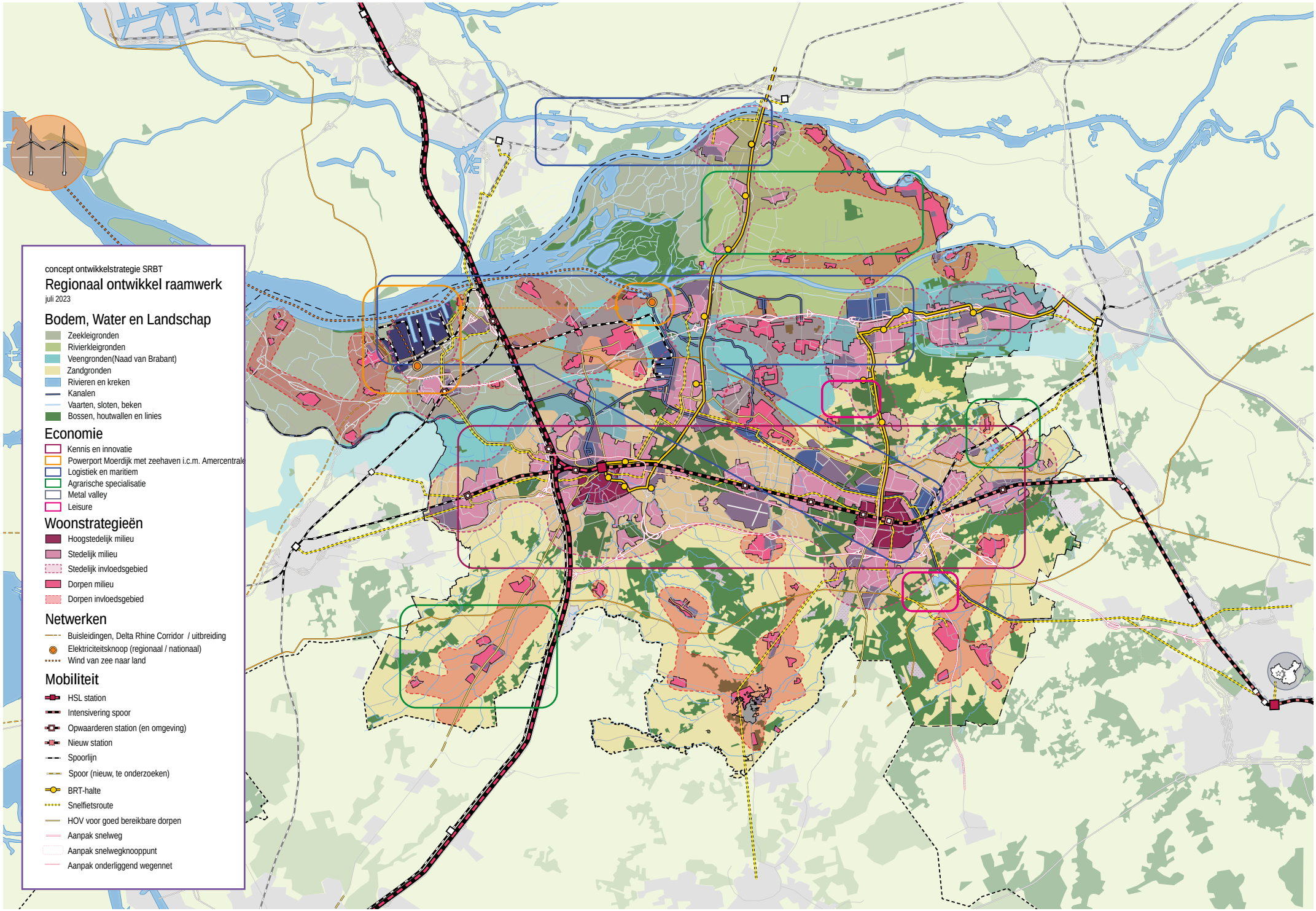
concept ontwikkelstrategie SRBT
Regionaal ontwikkel raamwerk
juli 2023
Bodem, Water en Landschap
Zeekleigronden
Rivierkleigronden
Veengronden(Naad van Brabant)
Zandgronden
Rivieren en kreken
Kanalen
Vaarten, sloten, beken
Bossen, houtwallen en linies
Economie
Kennis en innovatie
Powerport Moerdijk met zeehaven i.c.m. Amercentrale
Logistiek en maritiem
Agrarische specialisatie
Metal valley
Leisure
Woonstrategieën
Hoogstedelijk milieu
Stedelijk milieu
Stedelijk invloedsgebied
Dorpen milieu
Dorpen invloedsgebied
Netwerken
Buisleidingen, Delta Rhine Corridor / uitbreiding
Elektriciteitsknoop (regionaal / nationaal)
Wind van zee naar land
Mobiliteit
HSL station
Intensivering spoor
Opwaarderen station (en omgeving)
Nieuw station
Spoorlijn
Spoor (nieuw, te onderzoeken)
BRT-halte
Snelfietsroute
HOV voor goed bereikbare dorpen
Aanpak snelweg
Aanpak snelwegknooppunt
Aanpak onderliggend wegennet

1.4 De kaart

Op de voorgaande pagina staat de kaart van de Ontwikkelstrategie Stedelijke Regio Breda – Tilburg.

De kaart verbeeldt de andere manier van kijken naar onze regio. We koppelen ontwikkeling voortaan minder aan schaal en grootte maar meer aan *plaatswaarde* en positie in het daily urban system en het bovenregionale netwerk. Daarmee gaan we een ander perspectief hanteren op de (ruimtelijke) ordening van onze dagelijkse leefomgeving.

Op die manier werken we aan een regio waarin we samen bouwen aan ‘het goede nest’. Met een rijker mozaïek: dieper paars, warmer rood, rijker groen, robuuster blauw.

In **hoofdstuk 4** wordt de kaart thematisch toegelicht en uitgewerkt.

02 De opgaven

De inzet van de ontwikkeling van SRBT is het vergroten van brede welvaart in een goede verdeling over stad en land door zorg te dragen voor leven, wonen en werken in een groene, gezonde en inclusieve stedelijke regio. Zo bouwen we samen aan het goede nest.

In de SRBT liggen dorpen en kleine kernen in directe nabijheid van hoge stedelijkheid en stedelijkheid (rond OV knooppunten). Steeds met een sterke eigen identiteit en een nauwe verbondenheid met het landschap. De nabijheid van stad, dorp en landschap maken de SRBT tot een aantrekkelijke en leefbare regio. Een regio die aansluit op het alledaagse gedragspatroon van haar bewoners en ondernemers. Een regio die de onderlinge samenwerking versterkt en de agglomeratiekracht, kwaliteit en uniciteit van de regio benut. Om zo als regio een betekenisvolle bijdrage te leveren aan Noord-Brabant en Nederland.

Samen bouwen aan het goede nest

De SRBT vormt het goede nest voor het stimuleren, verduurzamen en versterken van onze economie. Een goed nest om te wonen, te werken, te leren en te recreëren. Een goed nest, met een goed verbonden en vraaggericht urbaan mobiliteit systeem voor stad en land en met een uitstekende verbondenheid met de rest van Nederland. Een goed nest dat, als grensregio, een sterke connectie heeft met onze zuiderburen. Een goed nest waarin iedereen mee kan doen en profiteert van de verbeteringen en groei die we realiseren in ons gebied. Een goed nest dat uitgaat van de draagkracht en vitaliteit van het bodem- en watersysteem. En zo brede welvaart goed verdeelt over de hele regio.

2.1 Meer brede welvaart verdeeld over stad én land

De SRBT wil uitblinken in duurzame ontwikkeling, en dat in breed perspectief. Onze missie is dat we economische, ecologische en sociale groei combineren. Naast materiële welvaart, uitgedrukt in economische groei, gaat het in dit brede perspectief dus ook om gezondheid, onderwijs, natuur, milieu en leefomgeving, politieke uitingsvrijheid, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid. Bovendien betreft het niet alleen de kwaliteit van leven in het 'hier en nu', maar ook de gevolgen daarvan voor het welzijn van mensen 'elders' (buiten de regio) en 'later' (toekomstige generaties).

We zien daarmee de economische, ecologische, en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen als intrinsiek verbonden onderdelen van de bredere ambitie om duurzaam te investeren in de brede welvaart van onze regio. De opgave is om die ambitie ruimtelijk te vertalen, en in kaart te brengen hoe de strategische keuzes eruitzien die we op ruimtelijk vlak moeten maken om het vergroten en inclusief verdelen van deze brede welvaart mogelijk te maken. Dat betekent dat we met elke ontwikkeling inzetten op het combineren van functies, en naast economische haalbaarheid en rendement óók sociaal-maatschappelijke waarde en synergie realiseren, versterken of verbeteren. En dat betekent ook dat we andere opgaven, zoals woningbouw, inzetten — niet alleen om aan een kwantitatieve taakstelling te voldoen, maar primair om de leefbaarheid van bestaande dorpen en steden, buurten en wijken te vergroten en zo zorg te dragen voor een woningvoorraad die ook passend is.

Brede welvaart gaat in essentie over het welzijn van mensen. Omdat het dagelijks leven van mensen zich in belangrijke mate op regionaal niveau afspeelt, zijn de omstandigheden binnen de regio van grote invloed op hun welzijn. Waar mensen wonen, en wat die regio te bieden heeft aan bijvoorbeeld werk, scholen, woningen maar ook de kwaliteit van de leefomgeving, is daarom van groot belang voor hun welvaart. Het schaalniveau van de regio is daarmee essentieel voor een beleid gericht op het verbeteren van de brede welvaart.
Brede welvaart omvat alles wat mensen van waarde vinden. Naast materiële welvaart gaat het ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid. Bovendien betreft het niet alleen de kwaliteit van leven in het 'hier en nu', maar ook de effecten van onze manier van leven op het welzijn van mensen 'elders' (buiten de regio) en 'later' (toekomstige generaties). [PBL]

2.2 Benutten van de kracht van het Brabantse mozaïek

De kracht van het Brabantse mozaïek[1] bestaat uit een diversiteit en rijkheid aan kwaliteiten die in elkaars nabijheid zijn gelegen. Dit is ontstaan op even diverse en rijke ondergrond in de regio. We staan voor de opgaven om ons mozaïek beter te benutten door bij de ontwikkeling van de regio aan te sluiten op de aanwezige conditie, de kwaliteit te verhogen en de diversiteit te vergroten. En zo een rijker en duurzamer mozaïek tot stand te brengen.

De opgave is om de onderscheidende waarde van plekken te benutten. Dit doen we door bij transities in bebouwd en onbebouwd gebied, in stedelijke en in de landbouwgebieden, uit te gaan van sturing op basis van lokale bodem en water systemen. Door perspectief voor de agrarische sector te verbinden aan de landbouwtransitie, de bodem- en watersystemen en de biodiversiteit. Door op locaties met een goede aansluiting op openbaar vervoer meer functies te combineren en de dichtheid te verhogen. Door sterke economische clusters, zoals Treeport en het Maritiem cluster te versterken. Zo sluiten we aan op de aanwezige condities.

De opgave is het realiseren van een duurzaam watersysteem en gezond leefmilieu. Daarom stemmen we het gebruik en de inrichting van de ruimte, in bebouwd en onbebouwd gebied, af op de ondergrond. Richten we onze bebouwde en onbebouwde ruimte klimaat robuust en natuur inclusief in. Verbeteren we de stad-landverbindingen die in brede zin bij kunnen dragen aan de leefbaarheid. En beperken we milieu en veiligheidsrisico's.

De opgave in de SRBT bestaat eruit om gelijktijdig te werken aan de leefbaarheid van dorpen en kleine kernen én aan het realiseren van hoogstedelijkheid. We doen dit vanuit de houding dat we werken met ontstane cultuur(historische) waarden aan te realiseren nieuwe cultuurwaarden.

Zo behouden we de kwaliteiten en vergroten we de diversiteit van de regio en geven we intenser kleur aan het mozaïek.

[1] Brabants Mozaïek: Sinds 2014 wordt de inrichting van Noord-Brabant getypeerd als een mozaïek. "Brabant is een "tapijt metropool". Het vormt een even omvangrijk als bont mozaïek, met vele vormen van grondgebruik in hoge en lage dichtheden, met steden en dorpen, intensieve landbouw en veel kleine industrie, en met veel natuur en water." Het wandtapijt dat in het Provinciehuis Noord-Brabant hangt is de geweven verbeelding van het Brabants Mozaïek. Bron: Het Mozaïek van Brabant – Gebiedsontwikkeling.nu

HET WATERSYSTEEM IS LEIDEND

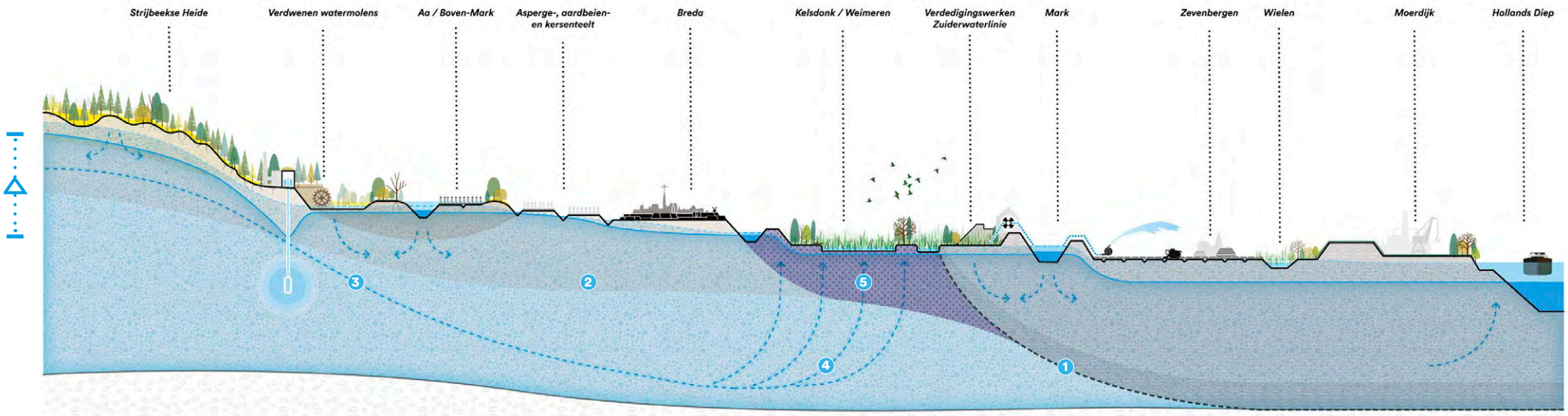

1. Zware (zee)klei vormt een schild waar grondwater niet doorheen kan.
2. Zandgronden
3. Grondwater stroomt via zandgronden richting het noorden. De ondoordringbare kleilaag stuwt het water omhoog, er onstaat kwel. De grondwaterdruk ontstaat doordat de grondwaterpeil op de zandgronden hoger ligt: de wet van de communicerende vaten.
4. De Naad van Brabant, een 1 - 4 km brede en 175 km lange strook van west (Ossendrecht) naar oost (Maashees). Deze strook vormt de scheidslijn tussen de zandgrond in het zuiden en de kleigrond in het noorden. Hier komt ijzer- en kalkrijke water aan de oppervlakte waardoor binnen deze strook landschap een bijzondere floristische natuur met zeldzame plantensoorten.
5. In deze strook komt een grote hoeveelheid kwelwater aan de oppervlakte. Door de hoge grondwaterstand is het inunderen van deze polders gemakkelijker, het water zakt niet de bodem in. Ten tijde van de Zuiderwaterlinie werden juist deze polders ingezet.

< HOGE ZANDGRONDEN > | < BRABANTSE BEKEN > | < BRABANT STAD > | < NAAD VAN BRABANT > | < ZEEKLEIPOLDERS > | < MEANDERENDE MAAS >

STUDIOMARCOVERMEULEN
architectuur stedenbouw landschap onderzoek

2.3 Slim motorblok van Noord-Brabant en Nederland

Noord-Brabant is de motor van de Nederlandse (kennis-) economie en mondiaal kennisspeler. De SRBT draagt bij aan deze Noord-Brabantse kwaliteit door de unieke combinatie van kennis en kunde op het gebied van toegepaste, mensgerichte, digitale technologieën. Dit economisch profiel noemen we human centered innovation. Human centered innovation ontsluit de technologie van o.a. buurregio Brainport naar andere toepassingen en de SRBT wil daarmee toonaangevend en initiërend worden in oplossingen voor urgente maatschappelijke opgaven rondom energietransitie, circulariteit en logistiek.

De regio staat voor de opgave om de groeiende, emergente kenniseconomie van Breda en Tilburg op het snijvlak van menselijk gedrag en digitale technologie, nog veel 'dieper' in de regio verbinden met de majeure transities die in de logistiek, industrie, maintenance, de agrarische sector, agrofood, (digitale) leisure in de gehele SRBT nodig zijn.

De opgave is om dit economische ecosysteem van onderzoeks- en kennisinstellingen, bedrijven en onderwijs te versterken. Daarvoor moet dit ecosysteem worden ondersteund, beter worden verbonden en meer zichtbaar worden gemaakt. En moeten meer concurrerende en aantrekkelijke interactie- en innovatiemilieus worden gerealiseerd.

De SRBT is een belangrijke speler als het gaat om verantwoorde productie en distributie, mede dankzij de regiodeal Makes and Moves.

De opgave is om de transitie naar verantwoord produceren en distribueren te continueren, te versnellen en hierin koploper te zijn. En om de kruisverbanden met toegepaste, mensgerichte, digitale technologieën te versterken.

Als onderdeel van onze economische vitaliteit voorzien we de opgave om ruimte te bieden aan 70.000 tot 80.000 extra banen en de opgave om de hoogstedelijkheid en stedelijkheid in de SRBT te vergroten.

Zo houden we de regio economisch vitaal, slim en duurzaam.

2.4 Transitie naar duurzame warmte en energie en circulaire economie

De energie- en warmtetransitie behoren tot de grote opgaven van de komende decennia, ook in onze regio. Door de aanwezigheid van o.a. de Amercentrale in Geertruidenberg en Industriepark en Havengebied Moerdijk zijn deze opgaven prominent en met nationale betekenis aanwezig in de SRBT.

Bij Moerdijk zijn zowel de met elkaar verweven energie-transitie en materialentransitie (o.a. aanlandingspunt voor windenergie van zee op land, circulaire economie en de Delta Rhine Corridor) aan de orde. De SRBT duidt deze hier samen komende transities aan met de term Powerport Moerdijk. Vanwege deze transities is Moerdijk onderdeel van pilot Integraal Programmeren in West-Brabant en pilot MIEK-regio Moerdijk.

De opgave voor Powerport Moerdijk bestaat eruit te komen tot een integrale, gebiedsgerichte aanpak. Het is noodzakelijk om daarmee in samenhang de sociale, systemische en ruimtelijke effecten en keuzes inzichtelijk te maken. Hierbij dienen de kansen, opgaven en impact van de energietransitie en grondstoffentransitie op de gemeente Moerdijk, de Stedelijke regio Breda - Tilburg, de verstedelijkingsstrategie Stedelijk Brabant en Zuid-Nederland in beeld te worden gebracht. De impact van de ontwikkelingen op de leefbaarheid in het gebied zal in de gebiedsgerichte aanpak, vanzelfsprekend, een belangrijk onderdeel vormen. Daarom is onlangs besloten tot het inrichten van een Ontwerptafel met Rijk, Provincie en regio.

De verdeling van en toegang tot voldoende energie wordt, ook in de ontwikkeling van de SBRT, een sleutelopgave. In de RES West-Brabant en de REKS Midden-Brabant worden voorstellen gedaan voor de verbetering van de energie infrastructuur, voor regionale warmtevoorzieningen en voor de grootschalige opwek van duurzame energie, waar mogelijk in clusters en 'energy hubs'.

Het is van belangrijk om na te gaan hoe de oplossingen en keuzen uit de RES-en tezamen uitpakken voor het energiesysteem van de SRBT, zowel op systeemniveau als op verstedelijkingsniveau. Mogelijk zijn in relatie tot deze Ontwikkelstrategie duidelijke (extra) keuzes nodig over energiedragers, het elektriciteitsnetwerk, de warmtevoorziening, en eventuele andere oplossingen in relatie tot de beschikbare ruimte.

Om de Ontwikkelstrategie te kunnen realiseren dient onderzocht te worden op welke wijze de netcongestie-problematiek verminderd kan worden. Hiervoor wordt naast het programmeren en prioriteren (in ruimte en tijd) gekeken naar technische oplossingen (zoals: waterstof en electrolysers, energieopslag, decentraal/lokaal energiemanagement en het beter inpassen van duurzame energieproductie projecten) en niet-technische oplossingen die zorgen dat het energieverbruik wordt teruggedrongen (zoals gedragsverandering, preventie van energieverbruik, energiebesparing en het slimmer gebruiken van energie in de totale keten). Hierbij worden ook de lokale transitievisies warmte van de gemeenten in de SRBT meegenomen.

Naast het duurzaam opwekken van energie heeft ook de materialentransitie en de transitie naar een circulaire en bio-based economie grote invloed in de SRBT. Deze transitie werkt door in zowel de agrarische als de industriële sectoren. En heeft invloed op de inrichting van ons dagelijkse leven.

Een opgave die zal gaan doorwerken in de agrarische sector is dat productieprocessen meer circulair moeten worden ingericht, mede als onderdeel van het duurzamer telen van voedsel. Daarnaast zal ook de eiwittransitie de agrarische sector in brede zin beïnvloeden. En zal de materialentransitie het noodzakelijk maken meer (agrarische) gronden in te zetten voor het telen van (bouw)materialen. Deze materialen dienen als vervanger van delfstoffen. De opgaven zijn sterk verbonden met de opgave om het mozaïek beter te benutten. Deze opgaven dienen tot nieuwe perspectieven voor de landbouw te leiden, een andere inrichting van de agrarische sector en een andere inrichting van het buitengebied.

Daarnaast is de opgave om ook de industriële productieprocessen in de regio (meer) circulair en bio-based in te richten. Dit sluit aan op de regiodeal Makes and Moves en heeft invloed op veel van de productiebedrijven in de SRBT.

Tevens hebben we een opgave om in onze dagelijkse omgeving voldoende ruimte te bieden voor reparatie van goederen en meer ruimte te realiseren voor het ‘voeden’ van circulaire processen met materialen.

De hiervoor genoemde opgaven zijn zowel organisatorisch, procesmatig als ruimtelijk. Ter verkenning van deze opgaven maken we, samen met onze partners, gebruik van pilots en (ontwerpende) onderzoeken.

Zo dragen we bij aan een gezonde en duurzame leefomgeving in de SRBT.

2.5 Woningbouw inzetten als hefboom

Het landelijke woningtekort is groot. Er is een kwantitatief tekort: er zijn te weinig huizen voor de grote vraag naar sociale en betaalbare woningen. Maar in toenemende mate is er ook een kwalitatief tekort: de bestaande woningvoorraad sluit onvoldoende aan op de vraag, op de veranderende opbouw en samenstelling van de bevolking. We noemen dit de mismatch op de woningmarkt.

Onze regio kan en wil hier iets aan doen. Daarom stellen we als opgave om te bouwen voor de veranderende behoefte en in te zetten op bouwen voor de doorstroming.
Daarom leggen we de nadruk op bouwen voor kleinere huishoudens, het realiseren van levensloopbestendige appartementen voor ouderen (die veelal in hun dorp of wijk willen blijven wonen) en door betaalbare woningen voor starters en jongeren te realiseren (die zo in de SRBT kunnen blijven na hun studie). De opgave is om, door overwegend te bouwen voor kleine huishoudens en ouderen, te zorgen dat in de bestaande voorraad woningen beschikbaar komen voor gezinnen. Zo pakken we de kwalitatieve én kwantitatieve woningopgave op de meest duurzaame en toekomstbestendige manier aan.

De opgaven in bestaande dorpen en steden zijn groot en divers. De opgaven gaan over sociaal-maatschappelijke ongelijkheid en draagvlak voor voorzieningen; over energietransitie, klimaatadaptatie, natuurinclusie en mobiliteitstransitie. In brede zin gaat het over behoud van leefbaarheid.

De opgave is om de woningbouw te versnellen en in de breedte van de woningbouwopgave te zorgen voor aansluiting van het aanbod bij de vraag. In maart 2023 is de Woondeal voor de SRBT afgesloten met afspraken om tot 2030 ruim 39.000 woningen toe te voegen. Onderdeel van de Woondeal SRBT is dat de samenwerking, monitoring en sturing op de woningbouwopgave op het schaalniveau van de SBRT wordt georganiseerd. Om het kwantitatief en kwalitatief woningtekort ook voor de periode daarna aan te pakken en in te zetten als hefboom hebben we in de SRBT de opgave om tot 2040 80.000 woningen te realiseren en te verkennen of we de ruimte hebben voor 100.000 woningen.

Door binnenstedelijk en binnendorps te bouwen leveren we een sterke bijdrage aan de leefbaarheid en transitie opgaven van de regio. Zo kunnen sociaal-maatschappelijke opgaven (kwetsbare buurten en wijken) hand in hand gaan met vergroenen (gezonde leefomgeving, klimaatadaptatie), transitie van het energienetwerk, dragen ze bij aan de leefbaarheid van kernen draagvlak voor voorzieningen en aan de mobiliteits transitie. Op deze manier dragen nieuwe woningen ook direct bij aan de verbetering van de bestaande woningvoorraad. Daarom bouwen we woningen – volgens de NOVI prioriteiten en afwegingsprincipes en de Voorkeursvolgorde verstedelijking uit de NOVI[2] – in principe niet in het groene buitengebied, maar zo veel als mogelijk binnen onze bestaande kernen.

Zo zetten we in de SRBT woningbouw in als hefboom voor andere opgaven en ontstaat een stedelijke regio die beantwoordt aan de woningbehoefte van haar inwoners en aantrekkelijk is voor nieuwkomers.

[2] **Zie: bijlage 5**

De mismatch op de woningmarkt

Dat er een kwalitatieve opgave is in de woningvoorraad wordt geïllustreerd in onderstaande figuren. De twee linkse figuren tonen, aan de hand van de leeftijdsopbouw, de samenstelling van de bevolking in Noord-Brabants in 2020 en 2040. De rechtse figuur laat de ontwikkeling van de Noord-Brabantse huishoudenssamenstelling zien. Opvallend is dat de bevolking van Noord-Brabant sterk vergrijst én het aandeel huishoudens van 3 of meer personen (samenwonend met kind(eren)) sterk afneemt.

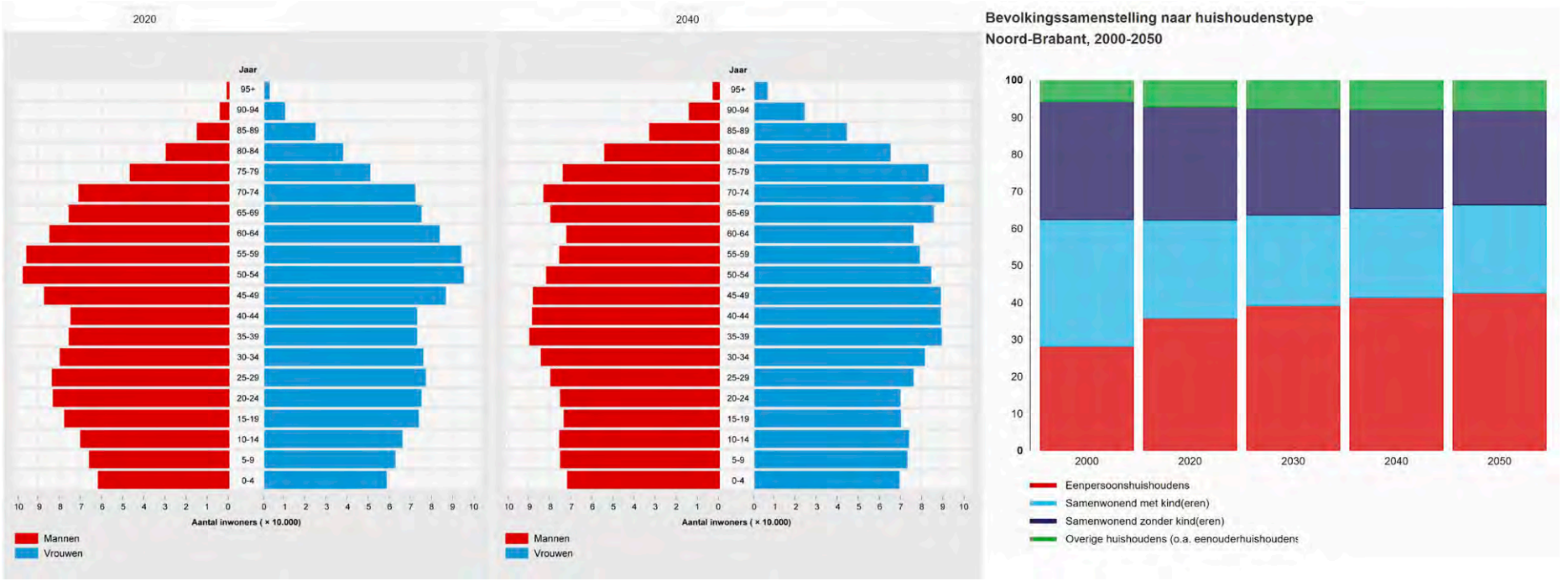

Als we voor de SRBT de opbouw van de woning-voorraad en de huishoudens-samenstelling in een figuur met elkaar in verband brengen ontstaat de hiernaast staande figuur. Deze analyse biedt het inzicht dat de voorraad eengezinswoningen 44% groter is dan het aandeel huishoudens van 3 en meer personen. Dit wordt ‘de mismatch’ op de woningmarkt genoemd.

Het is een goede indicatie in hoeverre de woning-voorraad aansluit op de bevolkingssamenstelling.

Bron: CBS, peildatum 01-01-2022

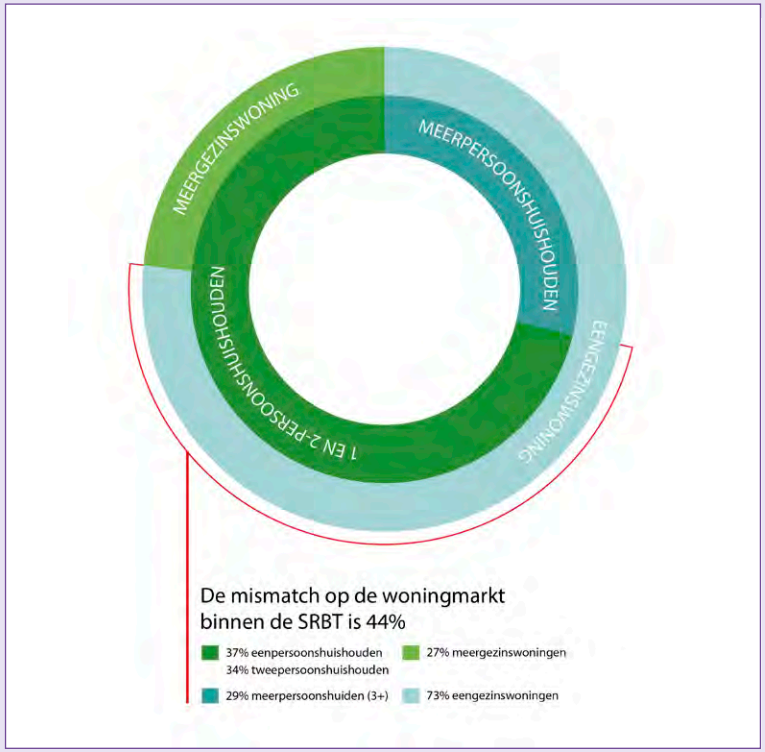

De ontwikkeling van de bevolkingssamenstelling (groei van aandeel 1 en 2 persoonshuishoudens) en de samenstelling van de bestaande woningvoorraad (zeer grote mate van oververtegenwoordiging van eengezinswoningen) onderstrepen het belang dat we in de SBRT hechten aan het realiseren van woningen voor 1 en 2 persoonshuishoudens.

Met het bouwen voor 1 en 2 persoonshuishoudens wordt enerzijds de doorstroom uit eengezins-woningen naar kleinere woningen mogelijk gemaakt, zodat eengezinswoningen beschikbaar komen. Anderzijds wordt aangesloten bij de demografische verandering onder het jongere deel van de bevolking. Zo dragen we bij aan een duurzame en toekomstgerichte woningvoorraad.

2.6 Bereikbaar blijven

De ontwikkelopgaven van de SRBT kunnen alleen worden gerealiseerd door gelijktijdig en fors in te zetten op de bereikbaarheid van de regio door mobiliteitsstransitie. Dit doen we vanuit het perspectief van slim en duurzaam verstedelijken, gericht op inwoners, bezoekers en ondernemers, op personen en goederen, via weg, rail, water, buis en kabel.

De opgave is dat de inzet op mobiliteit bijdraagt aan het vergroten van de nabijheid, het versnellen van de mobiliteitstransitie en het beperken van mobiliteitsarmoede. Het is een opgave die gelijktijdig inzet op systeemsturing, programmasturing en gedragsverandering door smart mobility, ofwel het slim en in samenhang toepassen van informatie- en communicatietechnologieën en data, infrastructurele verbeteringen en het stimuleren van gedragsveranderingen van onze inwoners.

De opgave is dat de mobiliteitsaanpak eveneens bijdraagt aan verbetering van de leefomgeving. Bijvoorbeeld door een betere luchtkwaliteit, minder geluidoverlast en minder ruimtegebruik voor mobiliteit. Het vinden van een oplossing voor het vervoer van gevaarlijke stoffen per spoor door de te verstedelijken spoorzones is noodzakelijk.

De opgave is om de multimodale en internationale bereikbaarheid van onze regio uit te bouwen en duurzamer te benutten. Zo verbeteren we het vestigingsklimaat en realiseren we een modal shift. Daarom versterken we Breda als internationaal knooppunt, lossen we knelpunten op landelijke, provinciale en lokale wegen op, werken we aan het verbeteren van kanalen en havens en streven we naar uitvoering en uitbouw van de Delta Rhine Corridor.

De SRBT, provincie Noord-Brabant en het Rijk onderkennen de mobiliteitsopgave in de SRBT en werken gezamenlijk aan een Multimodaal mobiliteitspakket voor de SRBT. De opgave bestaat uit meerdere samenhangende onderdelen. De mobiliteitstransitie van de steden Breda en Tilburg. Het bereikbaar houden van de regio met het openbaar vervoer en via het hoofdwegennet, waarbij ook logistiek cruciaal is. Dit betekent dat de verschillende partners Rijk en Regio elkaar moeten vinden in logische maatregelen die zowel op korte als lange termijn de regio bereikbaar houden met de verstedelijkingsopgave als essentieel vertrekpunt.

Zo houden we de regio duurzaam verbonden en bereikbaar.

bol.com
de winkel van ons allemaal

HAK
DRIVE
Kom **gratis** onze
bonenburger proeven
in de **HAK Drive!**

03 De ontwikkelprincipes

Aan de opgaven in de stedelijke regio Breda - Tilburg werken we vanuit vijf ontwikkelprincipes:

- Bodem- en watersystemen zijn sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen
- We realiseren, faciliteren en stimuleren interactiemilieus en innovatie
- De juiste woning op de juiste plek
- Versnellen mobiliteitstransitie en vergroten nabijheid
- Groen en voorzieningen groeien mee met verstedelijking.

Deze vijf ontwikkelprincipes zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ze vormen in samenhang het ambitiepakket de beleidsinhoudelijke basis voor de strategieën en de uitwerkingen die daaruit voortkomen. De samenhang tussen deze principes vormt de basis voor de integrale uitwerking van deze ontwikkelstrategie en de opgaven in de regio. De ontwikkelprincipes sluiten aan op de vijf ontwikkelprincipes die in het Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant 2040 worden gehanteerd. Ze zijn een regionale vertaling en uitwerking hiervan en bevatten regionale accenten. Eveneens geven deze ontwikkelprincipes invulling aan de prioriteiten uit de NOVI.

3.1 Bodem- en watersystemen zijn sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen

Robuustheid van de ondergrond is leidend.

De basis voor de regionale verstedelijkingsstrategie is het bestaande bodem- en watersysteem waarop de landschappelijke en stedelijke structuren zijn ontstaan.

- Door toepassing van de lagenbenadering worden ondergrond (o.a. watersystemen), netwerken (o.a. verkeer, energie) en de daarop gebouwde structuren (gebouwde omgeving, landschappelijke inrichting) met elkaar in verband gebracht.
- De klimaatonderlegger en de signaleringskaart watersysteem (zie bijlage 4) zetten we in als een sturend principe in het afwegen en uitwerken van ontwikkelingen.
- In de vitale beekdalen werken we aan de waterbalans, we sluiten aan bij de aanpak van de waterschappen (en kaderrichtlijn water).
- We verbeteren de waterkwaliteit van onze beken op regionale schaal. Dit begint bij het veiligstellen van de oorsprong of brongebieden.
- We gebruiken natuurlijke opbouw van onze regio in zand-, klei- en kwelgebieden. Dit zetten we in om de diversiteit van het landschap te versterken, de natuur robuuster te maken en het gebruik en de inrichting aan te laten sluiten bij de grondslag.
- We streven er naar om het agrarisch gebruik zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de grondslag. Hierbij nemen we de nationale en provinciale uitgangspunten als vertrekpunt en staan bij de verdere regionale uitwerking open voor verschillende manieren om dat te doen (hierbij kan onder andere de kaart en methode van Martha Bakker[3] dienen als inspiratie).

[3] Zie: M.Bakker - Een toekomstvisie voor het landelijk gebied. - WUR

- Deze verkenning voor de transitie van landschap en landbouw (bijlage 2) betrekken we bij gebiedsgerichte transities zoals die ook middels BPLG en GGA worden aangepakt:
  - Op de *zandgronden* streven we naar transities gericht op extensieve, natuur inclusieve, op diensten gerichte kringlooplandbouw.
  - Op de *kleigronden* streven we naar transities gericht op technologische en productie georiënteerde kringloop-landbouw.
  - Tegelijk zijn er locaties ontstaan van *hoogwaardige en innovatieve landbouw* processen en producten. Hier zullen we het ontstane agrarische ecosysteem van die sector inpassen in de condities van de omgeving en vice versa.
  - De uitkomsten van de meer sectorale uitwerking en bespreking van dit thema komen in een volgende fase weer voor integrale afweging terug op de integrale tafel.
- We stimuleren het ontwikkelen van zones van natuur inclusieve landbouw rondom natuurgebieden.
- De landbouw zien we daarbij als belangrijke drager en beheerder van het landschap, gericht op een doorontwikkeling van agrarische gebieden naar natuurinclusieve en duurzame voedselproductielandschappen, grondstoffen-productielandschappen en natuurlandschappen.
- We articuleren en versterken het cultuurhistorisch karakter van het landschap. Regionaal zijn de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Zuiderwaterlinie, die op de overgang van zand naar klei in de kwelzone is ontstaan, hierin prominent.
- We nemen maatregelen zoals een aanvalsplan kleinschalige landschapselementen om te zorgen dat de natuur niet alleen beperkt wordt tot de natuurgebieden en ecologische zones maar dat onze ruimte (zowel in de stad als in op het platteland) natuur inclusiever wordt.
- We creëren corridors op het zand om de verbinding tussen het zand en de klei in stand te houden en te versterken. Hiervoor houden we ruimte in de meer verstedelijkte oostwest band en slechten we barrières in de oostwest lopende infrastructuur
- Bij (her)inrichting van bebouwede en onbebouwde (openbare) ruimte en inpassing van functies gaan we uit van de mogelijkheden van de ondergrond en sluiten we aan bij de karakteristiek van landschap.
- We verstedelijken én investeren in de kwaliteit van groen en landschap, binnen, buiten en direct grenzend aan bebouwd gebied. Zo groeit groen mee met verstedelijking.

3.2 Realiseren, faciliteren en stimuleren van interactie milieus en innovatie

Economische innovatie en verstedelijking gaan hand in hand

De SRBT huisvest onderzoeks- en kennisinstellingen, kennisintensieve bedrijven en hoogwaardige maakindustrie die van onmisbare waarde zijn voor Nederland en Europa. Hiermee versterkt, verdiept en verbreedt de SRBT, de positie van Brabant als motor van de Nederlandse (kennis)economie. En zorgen we voor toekomstbestendige ontwikkeling van andere sectoren van onze regionale economie.

- We bouwen onze unieke positie in het veld van Human Centered Innovation verder uit door onze expertises op het gebied van menselijk gedrag en techniek sterker met elkaar te verbinden en verder te ontwikkelen.
- We faciliteren en stimuleren de innovatie, mede door het realiseren van omgevingen die (in)gericht zijn op innovatie en interactie. Daarom realiseren we gemengde, hoogstedelijke en stedelijke interactie milieus, te beginnen in de spoorzones en centra van Breda en Tilburg. En in de gemengde, stedelijke milieus op locaties die vanuit economie of bereikbaarheid een onderscheidende positie in de regio vervullen.
- We werken aan een duurzaam netwerk voor energie met leveringszekerheid. Daarom spannen we ons gezamenlijk in voor de gebiedsgerichte aanpak van Powerport Moerdijk en de opgaven rondom de Amercentrale (o.a. het warmtenet). En verbinden we voor de SRBT de inhoudelijke processen van de RES West-Brabant, de REKS Hart van Brabant en de PMIEK.
- We verbinden de kennisclusters en innovatie milieus op een duurzame manier met de andere economische activiteiten in onze regio, op zo'n manier dat uitwisseling van kennis, goederen en talent plaats vindt. Mede voor toekomstbestendige ontwikkeling van de logistieke sector en bloeiende industriële en agrarische economie. Dit is mede bepalend voor het verstedelijkingspatroon van onze regio.
- We verstedelijken slim, door in te zetten op nabijheid tussen de bedrijven en arbeidspotentieel. Hiermee dragen we bij aan het verminderen en voorkomen van vervoersarmoede.

- We zetten deze expertise mede in voor toekomstbestendige ontwikkeling van onze sterke logistieke sector en bloeiende industriële en agrarische structuur. Zo ontwikkelt de SRBT, ondersteund door de Human Centered Innovation, zich als internationaal koploper in verantwoorde productie en distributie.
- We spelen een actieve en agenderende rol op provinciale en nationale schaal in de transitie naar een circulaire, bio-based, natuur inclusieve economie. Zo zijn we een actieve en volwaardige partner voor onze ondernemers in de landbouw en industrie.
- We versterken onze leisure positie door het leisure klimaat te verbeteren en uit te breiden rond toonaangevende leisure concentraties zoals de Efteling, de Beekse Bergen en de historische binnenstad van Breda en rond van Gogh Nationaal Park, Biesbosch Nationaal Park, Loonse en Drunense Duinen Nationaal Park, de Nieuwe Hollandse waterlinie en de Zuiderwaterlinie. We spannen ons in om bezoekers ook gebruik te laten maken van de andere faciliteiten van onze regio. Dit vergroot het draagvlak van deze faciliteiten en draagt op deze manier bij aan de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van de regio voor onze eigen inwoners.
- Het aantrekken van talent en het verbeteren van het vestigingsklimaat betekent ook dat we investeren in voldoende hoogwaardige voorzieningen binnen ons daily urban system zoals ziekenhuizen, theaters en onderwijs. Voor het programmeren en ontwikkelen van deze functies speelt complementariteit en agglomeratie kracht op alle schaal niveaus een belangrijke rol. We zetten in op onderscheidend vermogen, aanvullen, verbinden en samenwerken, *borrowed size* en *borrowed quality*.

Voor de economische structuur van de SRBT hanteren we de metafoor van een ‘berglandschap’: een brede basis van lokaal gewortelde grote, middelgrote en kleine bedrijven, met een aantal unieke bedrijven en bedrijfssectoren als de bergpieken in dit berglandschap. Dat berglandschap bestaat uit activiteiten op het snijvlak van mens en techniek, uit logistiek en maakindustrie, uit petro- en biochemie en de agrarische sector, uit toerisme en leisure.

3.3 De juiste woning op de juiste plek

Werk-met-werk-maken voor een duurzame woningvoorraad.

We hanteren een uitgekiende combinatie van ontwikkelingen rondom bestaande en nieuwe OV-knooppunten en bij krachtige en cruciale werklocaties. We doen dit parallel aan ontwikkelingen gericht op het handhaven van de leefbaarheid in kleine kernen.
We gebruiken de woningbouwopgave voor het aanpakken van maatschappelijke opgaven en transities die spelen in stedelijk en landelijk gebied. Denk aan klimaat adaptatie, energietransitie en maatschappelijke opgaven als veiligheid en inclusiviteit. Door de beschikbare ruimte optimaal te gebruiken en te intensiveren voor wonen, werken en ontspanning creëren we een contrastrijke, leefbare, vitale en diverse omgeving waar mensen graag wonen en recreëren en ondernemers zich graag vestigen.

We handelen vanuit de opvatting dat de SRBT een samenhangende regio is; een daily urban system waarin gezamenlijk aan brede welvaart wordt gewerkt. Dit leidt tot de opstelling dat om in de veranderende behoeften en de regionale dynamiek te voorzien, alle kernen (dorps en stedelijk) een rol hebben en daarom programmatische ruimte hebben voor de duurzame, op een leefbare omgeving gerichte ontwikkeling van de SRBT.
We kijken naar de openbare ruimte in de stad en de dorpen en het landschap daaromheen vanuit de opgave dat ze elkaar aanvullen en versterken.

De juiste woning: Bouwen voor de doorstroom

- We zetten in de verstedelijkingsstrategie de demografische transitie centraal in de keuze voor de woningtype en -prijs van de nieuw te bouwen woningen en zetten sterker in op bouwen voor doorstroming en voor kleinere huishoudens.
- We vergroten de diversiteit aan woonmilieus door het ontwikkelen van hoogstedelijke milieus en vergroten van het aanbod aan stedelijke milieus.
- We versterken de bestaande woonmilieus. We zetten in op ingrepen op wijk en buurtniveau en in kleinere kernen. Hiermee sluiten we aan op de demografische transitie van kleinere wordende huishoudens en vergrijzende bevolking. Hierbij bieden we ruimte voor de doorstroming op de woningmarkt en zo ruimte voor betaalbare woningen voor gezinnen , bijzondere doelgroepen en lage inkomens.

De juiste plek: Woningbouw als hefboom

We hanteren het nabijheidsprincipe. Door de woningbouwopgave zoveel mogelijk te realiseren binnen het bestaand bebouwd gebied in nabijheid van bestaande voorzieningen vergroten we het draagvlak voor deze voorzieningen en maken we het mogelijk om andere opgaven gelijktijdig aan te pakken vanuit het principe 'werk-met-werk-maken':

- We zetten in op toevoegen van hoogstedelijke milieus in nabijheid van intercity stations.
- We zetten in op het toevoegen van stedelijke milieus in nabijheid van Sprinter-stations of BRT-haltes.
- We zetten in op revitalisering van de naoorlogse wijken omdat daar de hefboomwerking groot is.
- We zetten in op de leefbaarheid en vitaliteit van dorpen en kleine kernen.
- We bouwen op locaties die veilig zijn en een gezonde omgeving bieden.
- Na afronding van reeds vastgestelde grootschalige uitleglocaties, is er in de regio alleen ruimte voor grootschalige uitleglocaties, als er essentiële meekoppelopgaven zijn.

Zo wordt woningbouw benut als motor voor meerdere maatschappelijke doelen. Het leidt tot een inzet van woningen naar typen opgaven volgens onderstaande tabel.

TYPOLOGIE	WONINGBOUW-AANTALLEN	TOELICHTING
Hoogstedelijk – Stedelijk (intercity en sprinter stations, BRT-haltes) Breda, Tilburg, Waalwijk (kern), Sprang, Oosterhout, Etten-Leur, Goirle, Drunen (kern), Vlijmen (kern) en Nieuwkuijk (kern), Werkendam (kern), Hank (kern), Nieuwendijk (kern), Almkerk (kern), Sleeuwijk (kern), Zevenbergen (kern), Rijen (e.o.), Oisterwijk (kern), Terheijden (kern), Loon op Zand	50.000 – 63.000	De voorgenomen ontwikkelingen in de twee hoogstedelijke kernen (inclusief de revitaliserings opgaven in Breda en Tilburg) komen al tot 50.000 woningen. De kernen* binnen de SRBT die zo gelegen zijn dat zij een (hoog)stedelijke ontwikkelprofiel hebben (door de aanwezigheid van stations, OV-verbindingen, economie en fietsbereikbaarheid) staan eveneens voor een stevige woningbouwopgave. Hierdoor is de totale (hoog) stedelijke woningbouwopgave aanzienlijk groter dan de opgave in de beide centrum steden. Daarom is 50.000 woningen heel krap en 63.000 nog altijd krap, maar realistisch te noemen. *** Economische krachtige steden Oosterhout en Waalwijk; cluster Werkendam; kernen met OV knoop waarde zoals Etten-Leur, Zevenbergen, Rijen en Oisterwijk; binnen de 15 min fietsafstand van Breda en Tilburg zoals Bavel, Terheijden, Goirle en Berkel-Enschot en Vlijmen t.o.v. 's-Hertogenbosch.**
Leefbaarheid en vitaliteit dorpen (dorpenstrategie) Alphen Chaam, Baarle-Nassau, Geertruiden-berg, Zundert, Hilvaren-beek, Moerdijk (behalve Zevenbergen), Dongen, Oisterwijk (behalve Oisterwijk), Waalwijk (behalve Waalwijk en Sprang), Drimmelen (behalve Terheijden), Heusden (behalve Drunen, Vlijmen en Nieuwkuijk), Altena (behalve Werkendam, Hank, Nieuwendijk, Almkerk en Sleeuwijk), Gilze en Rijen (behalve Rijen e.o.)	10.000 – 12.000	Om de leefbaarheid binnen de dorpen en kleine kernen te behouden dient daar geïntensiveerd en geïnvesteerd te worden. Uitgaande van in de RIA's voorgedragen plannen in kernen die vallen buiten het hoogstedelijke- en stedelijke aandachtsveld en buiten de revitaliseringsopgave is ca 10.000 woningen realistisch.
Revitalisering van naoorlogse buurten en wijken Verdeeld over alle kernen in de regio, dus in stad en dorp.	20.000 – 25.000	De omvang aan na-oorlogse woningen in de SRBT regio is ca. 198.000 woningen oftewel 48% van de totale voorraad (periode '45 – '85, bron CBS). Er wordt uitgegaan van een revitalisering en herstructureringsopgave met toevoeging en intensivering in deze gebieden van ca. 12%. Het toevoegen van 12% woningen is, gezien in Nederland gedane verkenningen, voorzichtig en daarmee qua omvang realistisch.
Totaal	**80.000 – 100.000**	

3.4 Versnellen mobiliteitstransitie en vergroten nabijheid

Meer mobiliteitsgelijkheid

Mobiliteitstransitie is de randvoorwaardelijke sleutel voor de verstedelijkingsopgaven in de SRBT en noodzakelijk om te voorzien in een goed bereikbaarheidsniveau voor alle inwoners van de SRBT.
De groei van de regio zorgt voor een groei van mobiliteit. De veranderingen in de maatschappij leiden tot een ander gebruik van mobiliteit. Beide ontwikkelingen maken het noodzakelijk om een andere invulling te geven aan de manier waarop de mobiliteitsbehoefte wordt geaccommodeerd. Op zo'n wijze dat we de regio letterlijk in beweging kunnen houden.

- Brabant en onze regio wordt door de groei en de toegenomen economische kracht stedelijker. Onze inwoners zullen zich daardoor ook stedelijker gaan gedragen en verplaatsen. We zetten in op, stimuleren en bieden ruimte voor verandering van mobiliteitsgedrag van inwoners en bezoekers van de SRBT.
- We versnellen de mobiliteitstransitie door in te zetten op drie onderscheidende aspecten: verbeteringen in de systemen ('hardware'), de sturing van programma ('orgware'), de stimulering van duurzaam mobiliteitsgedrag ('mindware') en de inzet van smart mobility ('software').
- We passen onze infrastructuur aan zodat we deze beter kunnen benutten.
- We definiëren het stedelijk veld mede aan de hand van fietsreisafstanden.
- We realiseren een schaalsprong (H)OV en spoor.
- We houden vast aan reeds ingezette maatregelen en oplossingen voor een aantal knelpunten in de automobiliteit.